

**V Міжнародна наукова конференція
«Україна і Велике князівство Литовське в XIV–XVIII ст.:
політичні, економічні, міжнаціональні та соціокультурні відносини
у загальноєвропейському вимірі»
(13–16 вересня 2017 р., м. Кам'янець-Подільський)**

Історія Великого князівства Литовського невід'ємно пов'язана з минулим України. Враховуючи спільність політичного курсу обох держав, сьогодні як ніколи актуальними постають дослідження литовської спадщини на території нашої держави. Зокрема, важливими є питання внутрішньополітичних, міжнаціональних, міждержавних та культурних взаємовідносин у період середньовіччя та раннього нового часу.

Варто відзначити, що сучасна Литва на державному рівні активно підтримує подібні дослідження спільної минувшини. Зокрема, V Міжнародна наукова конференція «Україна і Велике князівство Литовське в XIV–XVIII ст.: політичні, економічні, міжнаціональні та соціокультурні відносини у загальноєвропейському вимірі», що відбулася 13–16 вересня 2017 р. у м. Кам'янець-Подільський проходила в тому числі в рамках проекту «Спадщина Великого князівства Литовського на території України в історичній ретроспективі», який фінансується Програмою розвитку співпраці і підтримки демократії Міністерства закордонних справ Литовської Республіки. Партнерами проекту виступили: Інститут історії України НАН України, Інститут історії Литви, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (керівник проекту — к.і.н., ст.н.сп. Інституту історії України НАН України Дмитро Ващук). Конференція проходила, також, за підтримки Міністерства освіти і науки України (Наказ МОН України № 619, від 21.04.2017 р.).

Конференцію урочисто відкрили ректор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор історичних наук, професор Сергій Копилов та директор Інституту історії України НАН України, академік НАН України, доктор історичних наук, професор Валерій Смолій.

Про підтримку Литвою культурно-освітньої та наукової діяльності, спрямованої на вивчення, збереження та популяризацію спільної істо-

---

* *Ірина Хромова* — кандидат історичних наук, науковий співробітник відділу спеціальних галузей історичної науки та електронних інформаційних ресурсів Інституту історії України НАН України, khromova_i@ukr.net.

ричної спадщини двох держав, які протягом двох століть були об'єднані в складі Великого князівства Литовського, йшлося у вітальному слові Надзвичайного і Повноважного Посла Литовської Республіки в Україні Марюса Януконіса. Пан Посол наголосив на важливості подібних досліджень, у тому числі й для розвитку міжнародного туризму. Як приклад, було наведено вперше презентований на пленарному засіданні історико-туристичний путівник «Шлях Гедиміновичів», який був розроблений спільно литовськими та українськими фахівцями в рамках згаданого вище проекту.

Про особливе значення розвитку історичного туризму для міста Кам'янця зазначив у своєму виступі і міський голова м. Кам'янця-Подільського Михайло Сіماشкевич. Він підкреслив значення в історії становленні міста саме литовського періоду. Також, пан Сіماشкевич наголосив на активному розвитку партнерства з Литвою не тільки на загальнодержавному, а і на рівні кам'янецької міської громади.

Як вже зазначалося, в рамках наукового заходу учасникам конференції було презентовано історико-туристичний путівник «Шлях Гедиміновичів». Зі словом від укладачів виступили Дмитро Вашук та Борис Черкас. Науковці наголосили на головній ідеї видання: «Відтворення шляхів взаємозближення та взаємопроникнення українських земель та Великого князівства Литовського через архітектурні, культурні та сакральні пам'ятки є фундаментом спільної історичної спадщини України та Литви». У путівнику представлені пам'ятки, пов'язані з історією литовської династії Гедиміновичів на українських теренах, що знаходяться у таких містах як Володимир-Волинський, Луцьк, Дубно, Кременець, Вишівець, Збараж, Теревовля, Червоного род, Скала-Подільська, Хотин, Жванець, Бакота, Сітківці, Меджибіж, Старокостянтинів, Ізяслав, Славута, Острог, Межиріч, Корець, Олика і, звісно ж, Кам'янець-Подільський. Автори зауважують, що крім представлених об'єктів, про сторінки роду Гедиміновичів нагадують топоніми, витвори архітектури та археологічні знахідки, географія яких дійсно вражає — це і Мукачівський замок на Закарпатті, і башта Вітовта на Херсонщині, і фортеця Стара Самарь у м. Дніпрі, а також пам'ятки у містах Київ, Миколаїв, Чернігів, Вишгород, Ніжин, Летичів, Бахмут, Білгород-Дністровський, Феодосія та багато інших, які не увійшли до путівника через його стислий формат. Однак все це, як зазначають його творці, лише верхівка айсберга під назвою «доба Гедиміновичів в Україні». Путівник супроводжують короткі історичні нариси для кожного з обраних міст, карта з географічним розташуванням об'єктів за допомогою OpenStreetMap.org та оригінальні авторські фото. Будемо сподіватися на подальший розвиток українсько-литовського партнерства у сфері історичного туризму та нових якісних видань.

Серед проголошених на конференції доповідей, виокремимо декілька тематичних блоків, які, власне, аносовані у назві самого заходу.

Історії політичних відносин у ВКЛ та політико-правового статусу українських земель у його складі було присвячено доповіді Бориса Черкаса «До питання про місце та роль Великого князівства Литовського в історії України», Дмитра Ващука «Державно-правовий статус Великого князівства Литовського у світлі історіографічних концепцій», Віталія Нагірного «Князівства Волинської землі і Литва: перші контакти (кінець XII — перша третина XIII ст.)», Ірини Хромової «До проблеми політичного становища українських земель у складі Великого князівства Литовського (за нумізматичними джерелами)», Олександра Юги «Позиція литовської політичної еліти у розв'язанні української проблеми в 1655–1656 рр.», Родіона Попеля «Образ Києва та Київської землі в складі Великого князівства Литовського в творах іноземних авторів XV–XVI ст.», Олега Дячка «Дослідження історії права ВКЛ українськими істориками права у 2008–2016 рр.: основні тенденції», Надії Савчук «Еволюція руського права у Великому князівстві Литовському (друга половина XIV — друга половина XVI ст.)».

В цьому ж контексті слід відзначити доповіді Світлани Блащук «З антропології академічного життя: як П.К. Сосенко писав дисертацію про каптурові суди» та Анатолія Заводовського «Історія українських земель XIV–XVIII ст. у науковій спадщині професора П.-Р. Магочія».

Зовнішньополітичні реалії існування ВКЛ відображено у доповідях Валентина Константинова «Отношения молдавского господаря Богдана III с Великим княжеством Литовским в 1504–1517 гг.», Євгенія Черненко «Последний договор между Великим Княжеством Литовским и Молдавским Княжеством в 1554 г.», Валерія Степанкова «“Щоденник канцелярський” Я. Радзивілла як джерело дослідження зимово-весняної кампанії польського війська на Поділлі (лютий–квітень 1651 р.)», Володимира Газіна «Литовські кампанії та їх вплив на перебіг московсько-польської війни 1654–1667 рр.» та Андрія Федорука «“...Въ сенинѣ ходили литва на татарове”: про битву коаліції князів Галичини і Поділля з еміром “Темерем” у 1374 році», Ярослава Пилипчука «Сведения немецких источников по истории литовско-татарских отношений в 10–20-х гг. XV вв.».

Соціокультурній тематиці присвячено доповідь Оксани Господаренко «Литовсько-ординські стосунки XIV–XV ст. крізь призму теорії фронтиру».

Соціально-економічним та суспільним аспектам приділили увагу Владислав Берковський у доповіді «Структура внутрішнього ринку Балто-Чорноморського економічного макрорегіону (середина XV — початок XVII ст.)», Костянтин Хромов «Монетна справа Улуса Джучі (сучасний огляд), Петро Кулаковський «Матеріальне забезпечення урядів Київщини

і Волині в середині XVI століття», Тетяна Дубляниця «Фільваркове господарство Ковельського староства в другій половині XVI ст.», Андрій Гурбик «Сільське самоврядування в контексті діяльності громадських (копних) судів на українських землях в XVI–XVII ст.», Ірина Кітурка «Дзяржаўная мытная служба Вялікага княства Літоўскага у другой палове XVIII ст.: асноўныя этапы рэарганізацыі», Ольга Білецька «Надання великого князя литовського Вітовта на Східному Поділлі», Лариса Жеребцова «Торгівельне життя Києва за матеріалами «Про звичаї татар, литовців та московитів» Михалона Литвина», Віктор Отаманенко «Описи міст Волині середини XVI століття», Андрій Задорожнюк «Магдебурзькі норми у соціально-економічному житті Поділля другої половини XVIII — першої половини XIX ст.», Андрій Блануца «Суспільно-політичний та майновий статус князів Чорторійських у XVI ст.», Ірина Ворончук «Родина в XVI–XVII ст.: брати у внутрішніх взаємостосунках (за матеріалами Волині)», Владислав Безпалько «Особливості побутування селянського жіночого одягу на Волині XVI ст. (за актовими джерелами)», Костянтин Святнюк «До питання статусу литовських посланців, які перевозили упоминки».

Міжконфесійним стосункам присвячено виступи Андрія Стасюка «Литва і францисканські місії на Русі в XIV столітті» та Юрія Блажевича «Сучасний дискурс особливостей релігійного життя в Україні у XIV–XVIII ст.».

У межах оголошеної теми конференції яскраво виділились доповіді з археологічною спрямованістю — Оксана Вальонене «Топографія Вильнюса XIII–XVIII вв.», Саулус Сарцявічус «Луцький замок — інтерпретація геохімічних даних цегли», Ігор Старенький «Археологічні дослідження палацу XIV–XV ст. у Бакоті в 60-х рр. XX ст.», Юлія Ніколайчук «Сучасний стан реставрації, збереження і використання фортечно-оборонних об'єктів Поділля XIV–XVIII ст. у сфері туризму». У контексті досліджень оборонних споруд відмітимо і доповідь Анатолія Філінюка «Сучасна українська історіографія проблеми оборонно-замкової системи на Поділлі в XIV–XVIII ст.».

Виголошені доповіді репрезентували різні напрями наукових досліджень (політична, соціально-економічна, військова історія, а також історія права, культури, дипломатії; релігієзнавство, археологія, історіографія, джерелознавство), які поєднує спільна тематична скерованість — історія України та Великого князівства Литовського. Поставлені нові проблеми та підсумовані багаторічні фахові дискусії проілюстрували актуальність обраної тематики у сучасному історіографічному процесі як в Україні, так і у Литві, Польщі та Білорусі. Укріплення міжнародного наукового співробітництва у цій галузі засвідчила презентація видань, пов'язаних із історією Великого князівства Литовського. Зокрема, четвертого тому збірника наукових праць, виданого спільно Інститутом історії України та

Кам'янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнко «Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського»¹.

Планується видання повнотекстових матеріалів конференції у наступному, п'ятому випуску «Ukraina Lithuanica». Наразі, читачам доступні тези доповідей².

REFERENCES

1. Kotlyar, M. F. (Ed.). (2017). *Ukraina Lithuanica: studii z istorii Velykoho kniazivstva Lytovs'koho*. (IV). K. [in Ukrainian].

2. Smolii, V. A. (Ed.). (2017). *V Mizhnarodna naukova konferentsiia «Ukraina i Velyke kniazivstvo Lytovs'ke v XIV–XVIII st.: politychni, ekonomichni, mizhnatsional'ni ta sotsiokul'turni vidnosyny v zahal'noievropejs'komu vymiri»*. Kam'ianets'-Podil's'kyj, 13–16 veresnia 2017 r. Abstracts of Papers'17. K. — Kam.-Pod. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 28.09.2017.

---

¹ Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського. — К.: Інститут історії України НАН України; Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. — Т. IV: На пошану Миколи Федоровича Котляра з нагоди його 85-річчя. — 294 с. Електронна версія видання доступна на сайті Інституту історії України за адресою: <http://resource.history.org.ua/issue/UkrLith/2017/4>.

² V Міжнародна наукова конференція «Україна і Велике князівство Литовське в XIV–XVIII ст.: політичні, економічні, міжнаціональні та соціокультурні відносини в загальноєвропейському вимірі». Кам'янець-Подільський, 13–16 вересня 2017 р. Тези доповідей. — К.: Інститут історії України НАН України; Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2017. — 88 с.